

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЦІННІСНОГО СПРИЧИНЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ СТЕРЕОТИПІВ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Оксана ТРУХАН

Copyright © 2010

Постановка суспільної проблеми. Феномен політичного стереотипу набуває дедалі більшої популярності як об'єкт психологічних досліджень. Це пов'язано насамперед з цікавістю науковців до механізмів, що панують у масовій свідомості та впливають на політичну поведінку громадян. Прагнення сучасних політичних психологів приборкати стихійні масові процеси спонукає їх вдаватися до психологічного аналізу основних детермінант феномена.

Політичний стереотип уже досліджено як елемент мислення, як спрощене розповсюджене уявлення про дійсність, емоційно забарвлений образ (Р. Гарденер, Д. Келлі, У. Ліппманн, Г. Олпорт, Г. Таджфел, П. Шихіревіч); встановлено залежність стереотипів від досвіду, процесів комунікації, механізмів пам'яті та категоризації (Д. Гамільтон, Г. Таджфел, Дж. Форгас, Н. Хейс) [15; 5; 7; 13; 23; 12; 18; 11]. У зв'язку з активним вивченням впливів соціуму та мови (Л. Беляєва, Т. Ван Дейк, П. Гордон, Г. Крес, Д. Майєрс, Т. Трю, Р. Фоулєр, М. Фуко, Н. Хейс, К. Холіук, Р. Хоудж) виявляються більш глибокі причинно-наслідкові зв'язки індивідуальної і масової вимірів свідомості та актуалізується ціннісно-смісловий аспект механізму стереотипізації політичних уявлень [2; 19; 21; 8; 24; 17; 10; 11].

Дослідження ціннісного спричинення (детермінації) політичних стереотипів студентської молоді, у яких соціологічна конкретика поєднується із психологічним аналізом, на нашу думку, може розширити межі розуміння закономірностей проникнення індивідуального в масову свідомість.

Метою емпіричного дослідження є встановлення взаємозв'язку особистих цінностей студентів із їхніми політичними стереотипами, **головним завданням** — виявлення ціннісних диспозицій у масовій свідомості студентів, які

впливають на формування їх політичних стереотипів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Категорія "цінність" має особливий пояснювальний потенціал для аналізу політичних стереотипів. Зв'язок цінностей та політичних стереотипів уперше помітив У. Ліппман. На його думку, стереотипи виникають з метою захисту цінностей особистості і таким чином забезпечують їх усталеність [7]. Згадування про зазначений зв'язок цінностей та стереотипів має місце в теоріях політичного стереотипу, які спираються на психоаналітичну (Т.В. Адорно, Г.Олпорт, М. Хоркхаймер) та когнітивістську (Ч. Осгуд, П. Танненбаум, Л. Фестінгер, Ф. Хайдер) парадигми, а також у популярному нині дискурсивному підході (Т.А. Ван Дейк, В. Кінч, Г. Крес, Т. Трю, Р. Фоулєр, М. Фуко, Р. Хоудж) [1; 13; 22; 16; 20; 4; 21; 24; 17; 10].

Теоретично обґрунтована роль цінностей у виконанні політичними стереотипами функцій психічного захисту (У. Ліппман, Г. Олпорт), причетності до групи (М. Майєрс) [7; 13; 8]; встановлений характер залежності між цінностями батьків, мовою дітей, стилем мислення та політичними стереотипами (Б. Бернстайн).

Виділення невирішеної раніше частини загальної проблеми. Не дослідженим залишається вплив цінностей на зміст політичних стереотипів та їх розповсюдженість. Теоретичним обґрунтуванням доцільності подібних пошукувань є експерименти С. Аша, емпіричні аргументації теорії структурного балансу Ф. Хайдера, теорія дисонансу Л. Фестінгера, конгруентності П. Танненбаума, Ч. Осгуда, що вказують на наявність ціннісного спричинення політичного стереотипу [14; 20; 16; 22].

Авторська ідея. Сутність процесу ціннісної детермінації стереотипу полягає у тому, що

цінності особистості організуються в деякі, пов'язані з досвідом та інформацією, інтерпретації, у результаті чого в неї виникають ті чи інші уявлення про світ. Суб'єктивність процесу деформує об'єктивну реальність, ірраціоналізуючи та узагальнюючи її. Таким чином процес детермінації (спричинення) слушно розуміти як взаємодію когнітивних елементів, яка породжує мотиваційні, афективні, настановчі, поведінкові та когнітивні наслідки.

Теоретичним підґрунтям трактування впливу цінностей на політичні уявлення і політичну поведінку є концепція Віктора Франкла [9]. Роль цінностей у стереотипізації політичних уявлень забезпечується особливими їх властивостями, які описав Д.О. Леонтьєв, а саме відносною стабільністю, незмінністю, незалежністю від плинного моменту, спонукальною силою [6]. Водночас ціннісна детермінація політичних стереотипів – це на сьогодні мало вивчена проблема, що потребує окремого дослідження серед студентської молоді.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, ціннісно-смілова сфера особистості, політична свідомість, політичні стереотипи, ціннісне спричинення політичних стереотипів.

Виклад основного матеріалу дослідження й отриманих наукових результатів. В обстеженні взяли участь 820 студентів (з них 487 юнаків та 333 дівчини) вищих навчальних закладів міста Черкаси за професійними напрямками підготовки: “Комп’ютерна інженерія” (0915), “Мистецтво” (0202), “Економіка і підприємництво” (0501), “Пожежна безпека” (0928), “Фізичне виховання і спорт” (0102), “Будівництво” (0921)¹.

В анкету для студентів увійшли методика діагностики реальної структури ціннісних орієнтацій С. Бубнова, авторський список цінностей-смілів, авторський список політичних стереотипів. Зокрема, методика С. Бубнова була використана для визначення ціннісних орієнтацій студентів за такими шкалами: приємне проведення часу, відпочинок; високе матеріальне забезпечення; пошук та насолода прекрасним; допомога людям, милосердя; любов; пізнання нового у світі, природі, людині; високий соціальний статус, управління людьми; визнання та повага людей, вплив на навколишніх; соціальна активність для досягнення

позитивних зрушень у суспільстві; спілкування; здоров'я.

Авторський список із 15 цінностей-смілів був долучений до анкети задля визначення ієрархії ціннісних орієнтацій молоді. Він утворений на основі контент-аналізу студентських творів “Сенс мого життя”, “Мої мрії та прагнення”, “Мої життєві цінності та інтереси”. В основній анкеті студентами чотирьох вищих навчальних закладів було запропоновано зіставити між собою такі цінності: “відповідальність”, “свобода”, “патріотизм”, “самостійність”, “задоволення”, “стиль”, “гроші”, “правда”, “вигода”, “справедливість”, “розвиток”, “розум”, “віра в Бога”, “кохання”, “сім'я”.

Список із 63 політичних стереотипів був використаний для визначення особистого ставлення студентів (“згоден”, “вагаюсь”, “не згоден”) до їх змісту. Створенню списку передувало розгорнуте пілотажне дослідження стереотипних політичних уявлень, у якому взяли участь 356 студентів та 35 експертів.

Зібрані у результаті анкетування первинні дані піддавалися багатомірному статистичному аналізу. Факторний аналіз здійснювався за допомогою програмного забезпечення SPSS методом головних компонентів з варімакс-обертанням. У підсумку факторну структуру ціннісно-смілової сфери студентської молоді та їх політичних стереотипів склали п'ять факторів.

Перший фактор утворили однополюсні політичні стереотипи: “українська політика перевернута “до гори ногами”: на “чорне” говорять “біле”, а на “біле” – “чорне” (0,600); “всі навколо, і політики теж, піклуються лише про свою вигоду” (0,587); “багатьом політикам не до вподоби політичні національні рухи, бо вони заважають їм “розкрадати” країну” (0,485); “працьовитість – те, чого не вистачає сучасним політикам” (0,481); “процедура прийняття політичних рішень є несправедливою, адже інтереси народу не представлені у Верховній Раді України” (0,480); “несправедливість – це норма політики” (0,466); “я повністю зневірив у справедливості політичної системи, тому відмовляюсь приймати участь у виборах” (0,456); “відсутність процедури притягнення до відповідальності представників влади – головна проблема в Україні” (0,397); “сучасні політики винні у тому, що молоді люди не мають перспектив в Україні –

¹ Відповідно до “Переліку напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. №507, документ 507-97 п, редакція від 25.04.09.

якісної освіти, гарної роботи, житла” (0,395); “політики винні в тому, що більшість молодих українців зневірені у владі і в майбутньому” (0,351); “нібито “складні” переговори між політиками – це шоу для народу: кум, сват, брат, сусід завжди договоряться між собою” (0,310); “політики абсолютно не цікаві люди, тому що мають застарілі погляди і смаки” (0,301).

Водночас цей фактор заданий опозицією цінностей “визнання та повага людей, вплив на навколишніх” (0,153) – “патріотизм” (–0,123).

Загалом зміст фактору засвідчує негативне ставлення студентів до спотвореної, позбавленої чеснот та моральних настанов сфери політики. У політичній свідомості розповсюджені звинувачення політиків у несправедливості, користі, брехливості, зашкарублості. Не дивно, що таке сприйняття вітчизняних політиків, які презентують Україну світові, супроводжується антипатріотичними почуттями. Очевидно, молоді люди позбавлені патріотичних цінностей, схильні до політичних розчарувань та звинувачень більшою мірою, ніж інші прошарки населення. Отож для них також характерна оцінка сфери політики як такої, що забезпечує визнання повагу людей, вплив на оточуючих.

Отже, у свідомості студентів болючим досвідом викарбовується характерний для сучасного українського суспільства шлях до визнання, поваги, впливу через несумлінну державну діяльність, до того ж позбавлену патріотичних устремлінь. Тому переший фактор отримує назву: **“Негативно звинувачувальне ставлення до політиків, відсутність патріотичних цінностей”**. Він найвиразніше наявний серед вибірки студентів професійних напрямків “Комп’ютерна інженерія” (34,4%), “Економіка і підприємництво” (27,5%). Повністю відсутній у 41,3% вибірки студентів-будівельників та у 31,5% студентів-пожежників. Вочевидь відсутність у політичній свідомості негативно звинувачувального ставлення до політики пов’язане з процесом популяризації патріотичних цінностей, а також виховними настановленнями конкретних навчальних закладів. Студенти-пожежники є вихованцями військового ВНЗ, для якого характерна особлива увага до пропаганди патріотичних цінностей, а от студентам-будівельникам поталанило навчатися на факультеті, відмінною особливістю якого є професійно організована виховна робота з орієнтацією на створення згуртованого студентського колективу.

Другий фактор заданий цінностями-смыслами “гроші” (0,761), “вигода” (0,695), “високе

матеріальне забезпечення” (0,582), “високий соціальний статус та управління людьми” (0,462), “задоволення” (0,394), “стиль” (0,355), причому в опозиції до таких цінностей-смыслів, як “справедливість” (–0,579), “відповідальність” (–0,429), “патріотизм” (–0,405), “правда” (–0,370), “пошук та насолода прекрасним” (–0,305). Він наявний також політичними стереотипами: “як для мене, то “повний гаманець” важливіший за демократичну ідею” (0,435); “для України корисно буде мати сильного лідера, який би міг за допомогою ядерної зброї примусити інші країни “платити хороші гроші” за транзит енергоносіїв” (0,354); “володіння ядерною зброєю зробить голос України у світі більш вагомим” (0,306).

Домінування матеріально-гедоністичних цінностей супроводжується пануванням політичних стереотипів, які відображають споживацьке ставлення до політики. В окресленому контексті остання цікавить молодь лише із-за вигоди, тобто або із конкретної матеріальної користі, або ж через задоволення честолюбних амбіцій. Очевидним є те, що в такій системі світосприйняття не має місця морально-етичним та естетичним цінностям-смыслам.

Зважаючи на вищеназване другий фактор отримує назву **“Споживацьке ставлення до політики”**. Він найвиразніше присутній серед студентів факультету фізичного виховання і спорту (33,9%) та професійного напрямку “Комп’ютерна інженерія” (29,7%). Споживацьке ставлення до політики відсутнє у 33,3% студентів факультету дизайну; очевидно тому, що в їх ціннісно-смысловій сфері домінують естетичні цінності та відсутні матеріально-гедоністичні. Натомість споживацьке ставлення до політики та політиків у студентів факультету фізичного виховання і спорту може бути пов’язане з відсутністю у їхній свідомості настанов реалізувати свою особистісну соціальну активність у політичній сфері життя суспільства. Тому виникає аполітичність, яка, можливо, пов’язана з відсутністю позитивних взірців активної позитивної політичної участі. Однак існують й інші приклади використання політичної кар’єри задля власної наживи, що призводить до апатичної споглядальної політичної поведінки, підживлюваної споживацькими очікуваннями.

Третій однополюсний фактор охоплює політичні стереотипи: “потрібно смиренно й покійно приймати владу такою, якою вона є, тому що вона дана Богом” (0,538); “українська політика нічим не відрізняється від політики

в інших державах” (0,525); “патріотизм у сучасному суспільстві – це та сила, що перешкоджає миротворчому процесу” (0,470); “політики мають властивість дорослішати “з часом”, з кожним днем бути більш добросовісними” (0,461); “в інтересах миру ми повинні поступитися частиною нашого національного суверенітету” (0,455) “процедура виборів у Верховну Раду – справедлива, оскільки забезпечує рівні можливості кожного громадянина балотуватись” (0,436); “приватна власність повинна бути скасована” (0,427); “тривалі вибори в Україні – це не привід для глузування, а показник вільного суспільства” (0,413); “майбутнє України – бути аграрним придатком до впливових держав або державних об’єднань” (0,374); “політичні дискусії, які транслюються телебаченням, мають занадто гострий характер” (0,363); “для простого народу краще мати “погану” стабільність, ніж постійні зміни” (0,300). До цього фактору увійшла така цінність, як “любов” (0,239), а в опозиції до неї – “свобода” (–0,258).

Зміст аналізованого фактору фіксує толерантне, терпиме ставлення до політики, схильність виправдовувати вчинки політиків, сподіватися на їх удосконалення і саморозвиток. Поняття “влада” і “політика” змістовно розмиваються та знеособлюються, зникають інтереси національного, з’являються контури загальнолюдських ідеалів. Інтереси миру, цінність любові переважають над вартостями патріотизму, національного суверенітету, свободи. Ось чому цей фактор доречно назвати **“Толерантне ставлення до політиків. Перевага духовних та загальнолюдських цінностей”**. У зазначеному фактуальному розрізі примітно те, що толерантне ставлення до політиків, духовні цінності притаманні вихованцям військового ВНЗ (31,5%) і водночас повно відсутні у 38,3% майбутніх програмістів.

Четвертий однополюсний фактор обіймає політичні стереотипи: “для України корисно відродження націоналістичного руху” (0,407); “майбутнє України – в нових молодих політиках, які будуть реалізовувати свій потенціал у професійній політичній роботі для суспільного блага” (0,396); “можна повністю довіряти лідеру, який чітко знає, що потрібно робити, коли і як” (0,377); “громадяни України можуть контролювати владу через мітинги і протести” (0,373); “політична робота потребує наполегливості, працездатності, професіоналізму” (0,339); “я поважаю політичних лідерів, які мають свій стиль і вишуканий смак

(0,319), а також цінності “соціальна активність для досягнення позитивних зрушень” (0,552); “високий соціальний статус та управління людьми” (0,462); “здоров’я” (0,444); “визнання і повага людей та вплив на навколишніх” (0,400); “пізнання нового у світі, природі, в людині” (0,310).

Зміст фактору вказує на присутність у свідомості студентів спрямованості на особистісну активність у політиці. Готовність довіряти професіоналам, працездатним та наполегливим лідерам поєднується з намаганням контролювати владу через активні дії (мітинги, протести). Конструктивно-оптимістичний погляд у майбутнє України пов’язується із відродженням націоналістичного руху. Політика розуміється молоддю в даному випадку як сфера, котра забезпечує соціальний статус, потрібний особистості для того, щоб її соціальна активність слугувала досягненню позитивних зрушень у суспільстві. Тому цей четвертий фактор отримує назву: **“Готовність до особистісної активності в політиці”**. Він зафіксований у вихованців військового ВНЗ професійного напрямку “Пожежна безпека” (39,5%), але повністю відсутній у 41,3% майбутніх будівельників.

П’ятий фактор об’єднує політичні стереотипи: “політик – “багатий, пузатий дядько”, який їздить на дорогому авто, робить те, що заманеться, має привілеї” (0,818); “країні потрібна “сильна рука”, яка наведе порядок. Крадії мають сидіти у в’язницях, ледарі повинні працювати, іноземці зобов’язані поважати інтереси України” (0,704); “у політику потрапляють молоді люди, які “мають там батьків, дядьків, хрещених та інших родичів” (0,690); “у цій країні потрібно розраховувати на самого себе і використовувати будь-який шанс для свого розвитку” (0,518), а також цінності “допомога людям, милосердя” (0,253); “визнання та повага людей, вплив на оточуючих” (0,186); “любов” (0,167); “високе матеріальне забезпечення” (0,147).

Названий фактор, на відміну від інших, об’єднує цінності різних рівнів – матеріальні, соціальні (визнання), духовні. Це вказує на співіснування духовного та матеріального, соціального та індивідуального у свідомості молоді. У своїх політичних переконаннях молодь з відповідною ціннісно-сисловою сферою виявляє незалежність та готовністю діяти за умови появи сильного лідера і задля встановлення нового порядку. Спричинити політичну активність у даному разі спроможний

широкий спектр стимулів, оскільки частина молоді є однаково чутливою до задоволення потреб різних рівнів. Внутрішня готовність діяти, поряд із зовнішньою бездіяльністю, викликає напруження, яке виявляється в агресивному ставленні до політиків та незадоволенні політичним режимом. Відтак п'ятий фактор отримує назву: **“Незалежність, прихована готовність до політичної активності”**. Найяскравіше він присутній у представників професійного напрямку “Будівництво” (39,1%) та майбутніх пожежників (29,8%); натомість повністю відсутній у 32,8% студентів професійного напрямку “Комп’ютерна інженерія” та 30,5% майбутніх дизайнерів.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

1. Дослідження політичних стереотипів та ціннісно-сислової сфери студентської молоді виявило присутність у політичній свідомості студентів п’яти факторів: а) негативно звинувачувальної оцінки політиків на фоні відсутності патріотичних цінностей; б) споживацьке ставлення до політики як до сфери реалізації матеріально-гедоністичних цінностей; в) толерантне, терпиме ставлення до політики у випадку домінування духовних та загальнолюдських цінностей-смислів; г) політичні настановлення особистісної активності в політиці у взаємозв’язку з орієнтацією до соціальної активності заради досягнення позитивних зрушень у суспільстві; д) приховану готовність до політичної активності при невпорядкованій ієрархії цінностей-смислів.

2. Цінності та смисли, які наповнюють масову свідомість молоді, знаходяться у взаємозв’язку із політичними настановами. Так, наприклад, для вихованців військового ВНЗ, у світогляді яких переважають духовні смисли, патріотизм, соціальна активність, характерні толерантне, терпиме ставлення до політики та політиків, готовність до особистісної самореалізації в політичному житті; водночас на тлі життєствердних вартостей, відсутні шкідливі для психодуховного розвитку негативно звинувачувальні політичні емоції і настановлення. Навпаки, серед домінуючих матеріальних та гедоністичних цінностей у вибірці майбутніх програмістів та економістів панують деструктивні політичні стереотипи, зокрема руйнівні за своєю емоційною природою.

3. Аполітичність студентів факультету фізичної культури та спорту виникає на фоні

розвинутих духовних та загальнолюдських цінностей і за відсутності бажання діяти в інтересах позитивних суспільних змін. Наслідком такої аполітичності є споживацьке ставлення до сфери політики. Натомість присутність у ціннісно-сислової сфері студентів-дизайнерів такої цінності, як соціальна активність у поєднанні з розвиненими естетичними і духовними смислами, уможливило відсутність споживацьких політичних очікувань.

4. Аналіз факторної структури ціннісно-сислової сфери та політичних стереотипів студентської молоді відображає внутрішні детермінанти цих стереотипів, які утворюються навколо опрацьованої особистісно домінуючої цінності. У випадку, коли в названій сфері панує цінність визнання, політична свідомість насичується стереотипами відсутності у політиків рис, властивостей і вчинків, за які їх можна було б поважати. Тоді політичні уявлення вибудовуються докола особистісної потреби у визнанні та повазі, охоплюють критерії оцінки відповідності ідеалу людини-достойника чи достойниці. При перенесенні внутрішніх очікувань на особу політика і на сферу політики у ситуації осмислення розбіжностей формується негативно звинувачувальний стереотип. Водночас, якщо ціннісно-сислова сфера утворена із матеріально-гедоністичних цінностей, то політичні стереотипи відображають користь та вигоду, й відтак сповнені емоційними переконаннями важливості “повного гаманця”, достатніх “грошових надходжень” тощо.

5. Цінності самоактуалізації продукують політичні стереотипи, що виявляють готовність довіряти політичному лідеру за умови його відповідності критерію високого рівня соціальної активності, спрямованої на досягнення позитивних зрушень у суспільстві. Не дивно, що в молоді присутні настановлення контролювати відповідність влади саме цьому критерію. Більше того, відповідність політичного лідера ціннісно-сисловим домінантам соціальної групи – це критерій, що формує емоційний знак стереотипу, а останній змістовно відображає сутність ціннісно-сислових настанов студентства.

6. Оскільки цінності спричиняють дію політичних стереотипів, то між ними наявний зворотній зв’язок. Так, наприклад, популяризуючи патріотичні почуття, можна пом’якшити негативно звинувачувальне ставлення до політиків, а розвиваючи ідеї самоактуалізації, саморозвитку, – підвищити політичну активність молоді. У цьому сенсі аналогічні дослідження – перспективний напрямок соціально-психологічної роботи.

1. Адорно Т.В. Исследование авторитарной личности. – М.: Серебряные нити, 2001. – 416 с.
2. Беляева Л.А. В поисках среднего класса // Социальные исследования. – 1999. – №7. – С. 57–78.
3. Ван Дейк Т.А. Язык. Познание. Коммуникация – М.: Прогресс, 1989. – 415с.
4. Ван Дейк Т.А., Кинч В. Стратегии понимания связанного текста // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. XXIII. Когнитивные аспекты языка – М.: Прогресс, 1988. – С.159–162.
5. Келли Д. Психология личности. Теория личностных конструктов – СПб.: Речь, 2000. – 249 с.
6. Леонтьев Д.А. Психология смысла: природа, строение и динамика. – М.: Смысл, 1999. – 486 с.
7. Липшман У. Общественное мнение: Пер. с англ. – М.: Институт Фонда “Общественное мнение”, 2004. – 384 с.
8. Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер, 1997. – 684 с.
9. Франкл В. Психотерапия на практике. – СПб.: Речь, 2000. – 272 с.
10. Фуко М. Интеллектуалы и власть. Ч. 1.– М.: Праксис, 2002. – 382 с.
11. Хэйес Н. Введение в психологию. – М.: ЭКСМО, 2003. – 606 с.
12. Шихирев П.Н. Современная социальная психология – М.: ИП РАН; КСП +; Академический проект, 1999. – 447 с.
13. Allport G. The Nature of Prejudice. – Cambridge, Mass.: Addison-Wesley, 1954. – 630 p.
14. Asch S. Forming impression of personality // Journal of Abnormal and Social Psychology. – 1946. <http://www.getcited.org/publ/100794959>.
15. Gerdener R.C. Stereotypes as consensual belief // The Psychology of Prejudice. Ontario Symposium on Personality and Social Psychology. – 1991. – Vol. 7.
16. Festinger L. A theory of cognitive dissonance. – Evanston, 1957. http://en.wikipedia.org/wiki/Cognitive_dissonance
17. Fowler R. Power. – London, Academic Press, 1986. – P. 61–83.
18. Hamilton D., Sherman J. W. Stereotype // Handbook of social Cognition. V. 2. – Hillsdale etc., Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 1994. – 538 p.
19. Holyoak K. J., Gordon P.C. Information Processing and Social Cognition // Handbook of Social Cognition. V. 1. – Hillsdale etc., Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. 1984. – 538 p.
20. Heider F. Attitudes and cognitive organizations // Journal of Psychology. – 1946. – P. 107–112.
21. Kress G. Language as Ideology. – London etc., Routledge and Kegen Paul, 1981. – 347 p.
22. Osgood C., Tannenbaum P. The principle of congruity in the prediction of attitude change // Psychological review. – 1955. – P. 42–55.
23. Tajfel H., Forgas J. Social Categorization: Cogniti-

ons, Values and Group. – London etc., Academic press, 1986. – P. 113–140.

24. Trew T. Theory and Ideology at Work. – London etc., Routledge and Kegen Paul, 1979. – P. 95–96.

АНОТАЦІЯ

Трухан Оксана Вячеславівна.

Психологічний аналіз ціннісного спричинення політичних стереотипів студентської молоді.

У статті здійснена спроба емпірично обґрунтувати теоретичну гіпотезу про ціннісне спричинення (детермінацію) політичних стереотипів молоді. Подані результати дослідження ціннісно-сислової складової політичних стереотипів студентів. Проаналізована факторна структура їх ціннісно-сислової сфери та політичних стереотипів, виявлені ціннісні диспозиції у їхній масовій свідомості, які впливають на формування політичних штампів, а також окреслені відмінності у відображенні цінностей та життєвих смислів студентської юні різних напрямків професійної підготовки.

АННОТАЦИЯ

Трухан Оксана Вячеславовна.

Психологический анализ ценностной детерминации политических стереотипов студенческой молодежи.

В статье осуществлена попытка эмпирически обосновать теоретическую гипотезу о ценностной детерминации политических стереотипов молодежи. Представлены результаты исследования ценностно-смысловой составляющей их политических стереотипов, обоснована факторная структура ценностно-смысловой сферы и политических стереотипов, выявлены диспозиции ценностей в их массовом сознании, которые влияют на формирование политических штампов, а также очерчены отличия в отражении ценностей и жизненных смыслов студенчества разных направлений профессиональной подготовки.

ANNOTATION

Trukhan Oxana.

Psychological Analysis of Valuable Course of Political Stereotypes of Students.

The analysis of the factorial structure of valuable-semantic sphere and the political stereotypes of the student youth have been carried out. Valuable correlations of consciousness for the masses have been revealed, which influence on the formation of the political stereotypes. The distinctions in representation of values and vital senses in political stereotypes of the students in different professional directions have been displayed.

Надійшла до редакції 12.10.2009.